

Wolfowitz of Arabia

Rik Coolsaet

Dag 20 van de oorlog. Met de Amerikaanse tanks in het centrum van Bagdad is eerste veldslag van de oorlog rond Irak bijna gestreden. De schermutselingen voor de volgende veldslag hebben reeds plaatsgevonden. De inzet van de eerste veldslag was een einde maken aan het regime van Saddam Hoessein. De inzet van de komende veldslag vormde de hoofdschotel voor president Bush en eerste minister Blair in Belfast: Irak als vooruitgeschoven basis voor de verdere ‘destabilisering’ van de regio.

Het woord ‘destabilisering’ is hier niet toevallig gekozen. De neoconservatieve architecten van de Irak-oorlog hebben de status-quo in het Midden-Oosten steeds beschouwd als de slechtste van alle mogelijke situaties, omdat het regimes in stand hield die niet tegemoet kwamen aan de verzuchtingen van hun volk, wat de voedingsbodem opleverde voor anti-Israëlische en anti-westerse agitatie. ‘Stability, America’s enemy’, zo luidde de titel boven een artikel in het winternummer van 2001 van het Amerikaanse (militaire) tijdschrift Parameters. Met aplomb poneerde de auteur dat instabiliteit historisch gezien in het voordeel van Amerika was. Hij betreurde dat Amerika afgestapt was van “being a nation that championed change and human freedom to one that squanders its wealth, power, and lives in defense of a very bad status quo.”

Een deel van de Amerikaanse politieke klasse heeft de Irak-oorlog steeds voorgesteld als het begin van de democratisering van het Midden-Oosten. Eenmaal Saddam gevallen, zouden de autoritaire regimes als domino’s vallen, onder druk van hun eigen publieke opinie die het democratische Irak als een na te volgen voorbeeld zouden zien, samen met de diplomatieke en, indien nodig, militaire pressie van de Verenigde Staten. De recente waarschuwingen van Paul Wolfowitz en van voormalig CIA-directeur James Woolsey, beiden lid van de neoconservatieve coterie in Washington, aan het adres van Syrië en Iran waren de eerste salvo’s.

Om van Irak een democratisch lichtbaken te maken die zijn lichtbundel over de hele regio laat schijnen, is het evenwel cruciaal dat het Pentagon, na het einde van de oorlog, alle touwtjes in handen houdt om de politieke toekomst van Irak te kunnen blijven sturen in de door zijn civiele ambtenaren gewenste richting.

Het basisschema voor de organisatie van een post-Saddam Irak is op zich eenvoudig. Er worden drie stadia zijn voorzien. Eerst komt een (min of meer kortstondig) Amerikaans bestuur over Irak, geleid door Tommy Franks voor de militaire aspecten en voormalig generaal Jay Garner voor de civiele. Na drie tot zes maanden moet de oprichting volgen van een Iraaks interim-bestuur, enkel samengesteld uit Iraki’s zelf, weliswaar met de hulp van enkele Amerikaanse experts. Dit vormt dan de brug naar het derde stadium, de verkiezingen voor een representatieve democratische regering.

Zoals steeds zijn de details van belang zijn en die zijn nauwelijks bekend. Ondanks de gezamenlijke verklaring van George W. Bush en Tony Blair, waarbij nauwe samenwerking wordt beloofd met de internationale instellingen, met inbegrip van de VN, lijkt het erop dat de neoconservatieven binnen het Pentagon goed zijn opgeschoten met hun plan om een unilateraal naoorlogs regime te installeren in Irak, gedomineerd door de Verenigde Staten.

In het State Department, het Congres en een deel van de pers leeft grote kritiek over de geheimhouding waarmee het Pentagon momenteel tewerk gaat. Alles wijst er inderdaad op dat het Pentagon erop uit is om via zorgvuldig geselecteerde Iraki's in feite als de echte machthebbers over Irak te blijven heersen en het land te kneden zoals dat vijftig jaar geleden gebeurde met Duitsland en Japan.

Het civiele bestuur van Jay Garner, het 'Office of Reconstruction and Humanitarian Assistance', bestaat uit een schare neoconservatieven, die elk een Iraaks ministerie onder hun hoede zullen nemen. Het Pentagon zou verder van plan zijn om de lonen te betalen van 2 miljoen Irakezen (in overheid en leger). Het Pentagon heeft bovendien ook het plan opgevat om de Iraakse olie-industrie zo snel mogelijk op gang te brengen om te kunnen betalen voor de wederopbouw. Daartoe heeft het Pentagon een comité opgericht bestaande uit Amerikaanse en voormalige Iraakse olie-experts, onder leiding van Philip J. Carroll, een voormalig Shell-directeur.

Om de wereld voor voldongen feiten te plaatsen hebben de neoconservatieve planners de afgelopen paar dagen alle zeilen bijgezet. Eerst hebben ze president Bush zover gekregen dat het Pentagon aangeduid werd als lead department voor de wederopbouw van Irak. Vervolgens zijn ze gaan ijveren om het Iraaks interim-bestuur zo snel mogelijk van start te laten gaan in niet-controversiële beleidsdomeinen (zoals gezondheidszorg, onderwijs en landbouw), zodat deze als het ware de Iraakse façade kan bieden voor wat in werkelijkheid een Amerikaanse bestuur is. Daartoe hebben zij, ten slotte, hun geprivilegieerde kandidaat, Ahmed Chalabi, te samen met enkele honderden Iraakse ballingen, naar Irak overgevoerd waar deze zich reeds zien als de kern van de toekomstige Iraakse regering. En als klapstuk kondigde Chalabi aan dat volgens hem de Verenigde Staten jaren in zijn land zouden moeten blijven.

In de ogen van het Pentagon is er slechts een marginale plaats voorzien voor de Verenigde Naties, als onderaannemer van het duo Franks-Garner en enkel bevoegd inzake coördinatie van de hulpverlening. In geen geval wensen de neoconservatieven dat de VN een politieke rol zou gaan spelen in de tweede fase, wanneer representatieve Iraki's moeten geselecteerd worden voor het interim-bestuur. Waarom subtiel te werk gaan, zo vatte een krant de sfeer onder de neoconservatieven samen, nu we de steun van VN toch niet hebben? Zij lijken te geloven dat zij hun ambitie kunnen realiseren tegen de wil in van de bondgenoten en met de VN en de NAVO in een ondergeschikte rol, respectievelijk voor de hulpverlening en de vredeshandhaving onder Amerikaanse leiding.

Niet iedereen is er gerust in. De rest van de Iraakse oppositie ziet het alvast met lede ogen gebeuren. Zij wensen geen langdurige Amerikaanse aanwezigheid in hun land. Ahmed Chalabi vormt met zijn Iraqi National Congress slechts één van de zes grote oppositiegroepen. Hij woonde 45 jaar in het buitenland en heeft, ondanks al zijn beweringen, geen enkele band meer met zijn land. Hij is niet welkom in verscheidene Arabische buurlanden die hem als een oplichter beschouwen (hij werd voor een miljoenenfraude veroordeeld in Jordanië).

Ook in Amerika is niet iedereen het eens met de revolutionaire ijver binnen het Pentagon. Het Witte Huis heeft het Pentagon reeds opgedragen ook Iraki's uit Irak zelf op te nemen in het interim-bestuur en niet enkel ballingen. Daarnaast bestaat er in ruime kring ongerustheid over het kostenplaatje van zulk een ambitie. Een regering die aankijkt tegen een almaar groeiend overheidstekort – er wordt gesproken van ca. 400 miljard dollar in 2003 – zou het lastig hebben de miljoenennota te betalen enkel vanuit de eigen schatkist (de Golfoorlog van 1991 werd voor 80 procent door de bondgenoten betaald). Vandaar dat zij ijveren voor een zo snelle implicatie van de Verenigde Naties. Een legitimering van het Iraakse interim-bestuur door de VN is een conditio sine qua non voor zowel de Europese financiële deelname aan de wederopbouw, als de vrijmaking van VN-gelden en, niet onbelangrijk, een wettelijke regeling van de opbrengsten van de olieexport. Zij zijn als des doods voor een herhaling van wat er gebeurde in Libanon in 1982. Israël had er een marionettenregime geïnstalleerd dat echter ten onder was gegaan aan internationale oppositie en plaatselijk verzet, precies omdat het als dusdanig werd ervaren.

Het is niet de eerste keer dat een westerse mogendheid zich in Bagdad aandient als bevrijder. Toen de Britten er in 1917 het bestuur overnamen waren de Iraki's weliswaar blij met het verdwijnen van het Ottomaanse juk – maar niet met de langdurige aanwezigheid van de Britten die een nieuw Irak vorm trachten te geven. Bekeken met Arabische ogen lijkt 'Wolfowitz of Arabia' in 2003 in niets te verschillen van de eerdere westerse pogingen om op eigen houtje de politieke landkaart van hun regio te hertekenen.

(8 april 2003)